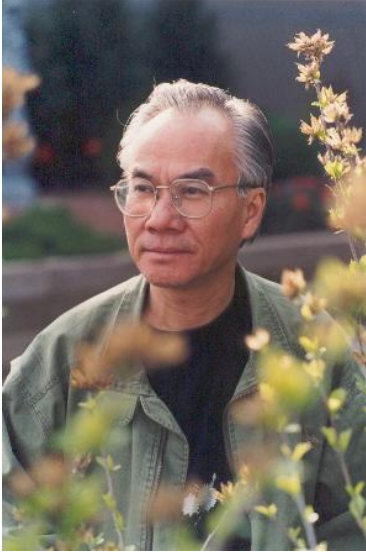

TÀ ÁO VĂN KHOA - Hoàng Xuân Sơn

[Trích đoạn phóng bút “Cũng Cần Có Nhau” để tưởng niệm cố nhạc sĩ Nguyễn Đức Quang, con chim đầu đàn của Ban Trầm Ca, Phong Trào Du Ca Việt Nam, đã vĩnh viễn từ biệt chúng ta, ôm đàn sang hát phía Bên Kia Sông, nơi có ánh mặt trời của quê hương Việt Nam muôn đời ngạo nghệ. . .]

Hoàng Xuân Sơn

Trường Đại Học Văn Khoa (cũ) tọa lạc trên một vuông sân thơ mộng . Mặt tiền ngó ra đường Nguyễn Trung Trực . Hông bên phải là đường Gia Long chạy dài tới Dinh Gia Long . Phía trái là đường Lê Thánh Tôn và sau lưng là Công Lý . Khu tứ giác này về sau có nhiều hội đoàn đến đóng đô tạo nên một sinh hoạt khá sôi động, một thời kỳ tiêu biểu cho các hoạt động thanh niên sinh viên, văn hóa, xã hội v. v.

Ngô Vương Toại và tôi sau một thời gian bỡ ngỡ trước thềm cuộc sống mới, cũng đã bước chân vào ngưỡng cửa Đại Học Văn Khoa, nơi có truyền thống lâu đời về cái đẹp văn nhã, trang trọng . Chúng tôi đã có một quãng đường dài tập tành ăn chơi , đua đòi thời còn ở trung học nên không đến nỗi lúng túng lắm (như mấy trụ nhà quê ra tỉnh) khi trực diện với ngày mới, người mới, đời mới của văn minh Sài Gòn . Ở đây chúng tôi vui mừng gặp lại một vài bạn cũ và kết giao thêm rất nhiều bạn mới . Toại đã sớm nổi đình nổi đám nhờ sự hoạt bát, bạo dạn, ăn nói thu hút (nhờ đó về sau, chàng xông thẳng vào trường chính trị không chút ngần ngại) . Còn tôi vẫn là một kẻ nhút nhát đứng bên lề ! Những ngày chập chững đi ghi cours cũng khá hấp dẫn với không khí là lạ của buổi đầu đại học . Thỉnh thoảng ngồi chăm chú nghe giảng, hí hoáy biên chép . Thỉnh thoảng đứng ngoài hành lang ngó ngang liếc dọc . Và các đấng nữ lưu ở đây chao ơi là đẹp, là duyên dáng . Con gái Văn Khoa đẹp có tiếng so với nữ sinh viên các ngành khác . Có rất nhiều tà áo văn khoa huyền ảo phát phối khắp mọi nẻo giảng đường . Nào là Diệm My hoa khôi từ Huế vào . Nào là Hồng Khắc Kim Mai rất hiện sinh, à la mode, với thi tập bạo dạn Mắt Màu Nâu gây được tiếng vang . Và rồi Thanh Lan, Hoàng Oanh tài tử,

ca sĩ về sau . Làm sao không ngần ngại được khi đứng trông vời bóng hồng Kim Dung với tà áo tím lilac thướt tha, sáng rực cả góc chiều ...

Thời kỳ này, Văn Khoa cũng có nhiều sinh viên cầm bút làm thơ, viết văn, biên khảo, đã trở thành những tác giả có tiếng , có người đã có tác phẩm xuất bản như Đặng Phùng Quân, Cao Huy Khanh, Nguyễn Nhật Duật, Trần Nhật Tân, Đào Trường Phúc, Đĩnh Bàng, Phạm Quốc Bảo, Cung Vĩnh Viễn v. v

Sau lưng trường Văn Khoa , ngay ở trung tâm điểm của khu tứ giác là một dãy nhà tiền chế được xây cất bằng vật liệu nhẹ (vách bằng rom ép, mái tôn) . Dãy nhà này hiện diện từ hồi còn mồ ma Tổng Thống Ngô Đình Diệm, nguyên được sử dụng cho hội chợ, phòng triển lãm, nhà trưng bày sản phẩm đặc biệt chi đó . Nguyên khu đất trống này hồi còn Pháp là khám lớn, nơi giam giữ các tội phạm chính trị . Thậm chí ở đây còn nguyên bậc tam cấp lưu lại dấu tích nơi đặt máy chém xử tử các tội nhân . (Bởi thế, có nhiều huyền thoại về thế giới âm hồn ma quỷ quanh quất khu đất này sẽ nhắc về sau) .

Phần lớn dãy nhà chính được dùng làm trụ sở của một cơ quan mang tên CPS . Cái tên thoạt nghe như tên một cơ quan Mỹ . Nhưng thật ra CPS là chữ viết tắt của Chương Trình Phát Triển Sinh Hoạt Thanh Niên Học Đường . Công chính vào trụ sở CPS nằm ở đường Gia Long . CPS trực thuộc Bộ Quốc Gia Giáo Dục, là một cơ quan được sự trợ giúp của các tổ chức thiện nguyện quốc tế, chuyên trách về điều hành và xây dựng các sinh hoạt thanh niên sinh viên học sinh hướng về phụng sự xã hội .

CPS được coi sóc bởi một nhóm giáo chức trẻ, nhiều tâm huyết, là những người trí thức dần thân mà tên tuổi trở nên rất quen thuộc về sau : Lê Đình Điều, Trần Đại Lộc (đã khuất) ; Phạm Phú Minh (tức Phạm Xuân Đài), Đỗ Quý Toàn, Hà Tường Cát, Phan Văn Phùng . . . Thật ra, trước khi CPS chính thức sinh hoạt, cũng đã có những chương trình chuyên trách về công tác xã hội như Chương Trình Hè 64 (?), Chương Trình Công Tác Bạn Đường . Một trong những tay điều hành cốt cán của những chương trình này là ký giả lão thành Đỗ Ngọc Yến sau này của tờ Người Việt ở California . Tất cả những nhân vật trẻ nhắc trên đều là thành viên của Hội Đồng Sáng Lập tạp chí Thế Kỷ 21 và một vài cơ quan truyền thông khác hiện nay ở Quận Cam, Cali .

Thử điếm qua một vài cứ điếm khác của khu đất trống kỳ lạ này :

- Sau lưng trường Văn Khoa, cách một lối mòn, là căn phòng nhỏ của Nhóm Sử Địa chuyên in ấn cours cung cấp cho sinh viên (bằng kỹ thuật Ronéo, dĩ nhiên, vào thời đó) . Chúng tôi thường gọi đùa Nhóm Sử Địa là “ những tay lái cua” của Văn Khoa . Nhóm này quy tụ những đấng mày râu rất mồm mép, hễ gặp nhau là ồn ào náo nhiệt hẳn lên . Điếm mặt quần hùng thấy có : Phạm Quân Khanh, Nguyễn Minh Diễm, Vũ Hiệp,

Lê Hoài Quỳnh, Nguyễn Tuyền, Bùi Hồng Sỹ, Trần Công Sung, Phạm Quốc Bảo, Đỗ Phan Hạnh v.v.

- Sau lưng trụ sở CPS là dãy nhà hình chữ L, được chiếm hữu bởi Hội Nhu Đạo của GS Phạm Lợi và Hội Kiếm Thuật do thân phụ của nhạc sĩ Nam Lộc làm trưởng tràng .
- Qua bậc tam cấp, xuống hết con dốc thoải thoải là sân bóng chuyền . Chiều chiều cư dân trong khu vực và anh em Văn Khoa sinh hoạt muộn chia phe đánh đấu ra gì ! Chỉ cá độ một châu cà phê hoặc trà đá chanh đường cũng đủ mát lòng mát dạ . Có những thân hình lực sĩ vạm vỡ thì cũng có những bộ xương cách trí xông pha chuyền bóng, đỡ bóng ngoạn mục không kém . Nhớ có lúc Trần Công Sung (tức ký giả Từ Thức) nhìn Đào Trường Phúc (nhà thơ, Phong Trào phó Hưng Ca sau này) cỡi trần đánh bóng cứ tằm tắc gật gù ơ kìa ! xem con hạc nó vờn banh . Cũng chính ở sân bóng chuyền “lô can” này đã xuất phát được một tay kiệt kiệt về nghệ thuật chuyền bóng cá độ . Đó là hảo thủ Nguyễn Văn Hào (con của cụ Riêm, quản trường Văn Khoa mới) . Hào chỉ cần sử dụng một cái ghế đầu để chuyền bóng mà đối phương ba người được chấp phải chạy trời chết mới mong đỡ được những đường bóng hiểm độc của Hào .
- Ngó xéo sân bóng chuyền là ngôi nhà nhỏ với vườn rau be bé xinh xinh của gia đình một nhân viên trường Văn Khoa khác . Gia đình này có cô con gái tên Phương về sau đánh bạn với Hoàng Xuân Giang em tôi .
- Kế nhà Phương là trụ sở của Ca Đoàn Nguồn Sống . Trưởng Đoàn là Nghiêm Phú Phát ít khi xuất hiện . Người điều hành thường trực là Hà Quốc Bảo, người tròn trịa, vui tính . Chính nữ ca sĩ Thanh Lan và nhiều tên tuổi khác cũng xuất phát từ ca đoàn này .
- Sau rớt, day mặt ra đường Lê Thánh Tôn là trụ sở của Hội Họa Sĩ Trẻ: Chủ Tịch /Nguyễn Trung, Tổng Thư Ký / Hồ Thành Đức và nhiều khuôn mặt hội họa danh tiếng khác hăng lui tới sinh hoạt . Có thể kể : Nguyễn Khai, Trịnh Cung, Đinh Cường, Nghiêu Đề, Mai Chửng, Lâm Triết, Hiếu Đề v. v. Một số đã trở nên thân thiết với bọn tôi về sau như Cung, Cường, Đề, Khai . . .Coi sóc Hội Họa Sĩ Trẻ là hai cây cọ trẻ chịu chơi ; Mai và Bích .

MỘT BƯỚC THÀNH CƯ DÂN CPS

Vì đâu Ngô Vương Toại và tôi trở thành dân cư ngụ thường trực của CPS ? Đầu dây mối nhợ cũng tự Nguyễn Huỳnh . Như đã nhắc ở trên, chính Nguyễn Huỳnh xúi Toại và tôi ghi danh Văn Khoa . Sau một khoảng thời gian ngắn, Huỳnh hỏi tui tôi : Toại Sơn có muốn đi làm kiếm thêm tí bồi không ? Thế thì còn gì bằng . OK liền tút xuyt . Lũ bọn tôi xa nhà du học chỉ trông mong vào trợ cấp gia đình, nay có cơ hội kiếm thêm tí ngoại bổng thì sướng rên mé đừu hiu . Bạn hãy tin vào triết lý mèo mù vớ cá rán nhé ! Nhờ

quen biết sao đó với mấy anh trong ban chấp hành CPS, Huỳnh đưa chúng tôi vào làm việc bán thời gian cho cơ quan này . Trợ cấp tới ba ngàn rưỡi một tháng à nhe ! Với cuộc sống sinh viên tự túc, đó là một món tiền lớn cho tụi tôi . Nhớ lần đầu tiên lĩnh lương, Toại và tôi ra phố sắm mỗi chàng một ống vố (pipe) hiệu Dr.Plum ngâm cho oai với thiên hạ .

Trước khi rời xa miền trung trọ học, tôi đã mừng tượng ra cái cảnh :

Anh chàng người Huế đi lang bạt

Vô tuốt Sài Gòn ở gác thuê

Chiều chiều ngó xuống đường xe cộ

Buồn nhớ chi mô, lạ rứa tề !

Thế mà cuộc đời không vận vào cái xì tin “ Trầm buồn xa vắng “ như mấy câu thơ thần trên . Cuộc đời xoay chiều theo hướng khác, một sớm một chiều bồng xô vào trường náo nhiệt . Một khúc quanh rẽ của đường đời khá quan trọng .

Trước khi cất bước giang hồ, bọn tôi, những đứa con cung xứ Huế cũng đã được gửi gắm cẩn thận. Toại có người chú ruột ngụ ở gần Trường Đua Phú Thọ (Ông là chuyên gia đấu thầu hệ thống cung cấp giếng nước) . Chú Phát của Toại thuộc hàng trung lưu . Ông cũng thường dẫn tụi tôi đi ăn uống du hí này nọ . Phần tôi được trao gửi cho người chị bà con, chủ nhân nhà xuất bản Trường Thi ở đường Võ Tánh, cạnh ngã sáu Saigon . Chị Đức, nữ chủ nhân Trường Thi là thân mẫu của Nguyễn Xuân Hùng (tức nhà thơ Khê Kinh Kha) . Hùng và tôi đồng trang lứa, lại có chút máu văn nghệ văn gừng nên rất dễ thân nhau . Cơ sở Trường Thi ngoài việc xuất bản và phát hành sách vở từ điển còn có hai cao ốc lớn ở đường Trương Tấn Bửu và Nguyễn Huỳnh Đức Phú Nhuận cho người nước ngoài (Mỹ, Đại Hàn, Phi Luật Tân ...) mượn dài hạn . Vì còn nhiều phòng ốc trống, bọn lang bạt chúng tôi được phép chiếm ngụ làm chỗ lui tới văn nghệ nhiều năm sau đó . Nhân lực phục vụ cho nhà Trường Thi cũng đông đảo vô ngần : Thợ in, thợ sắp chữ, nhân viên bán hàng, giao hàng, quản trị, hành chánh lên độ vài chục người . Tất cả đều ăn chung một nhà nhưng phải chia làm hai, ba đợt .

Toại và tôi đều có chỗ nương tựa “ nhà êm cửa ấm là thế” mà cứ thích bụi đời . Ấu là những con chim ra ràng mới lìa xa tổ ấm thích đời tự do bay nhảy . Hết hai phần ba cuộc đời sinh viên, bọn tôi sống lây lất ở CPS . Chỉ lúc nào ngặt nghèo mới lết về nhà kiếm ăn .

Thế là một sớm một chiều, lũ chúng tôi vầy đoàn, nhập bọn với nhau và trở thành những tay tử thủ dài hạn vùng đất thiêng CPS.

Phía sau trụ sở chính CPS là dãy nhà ngang được ngăn làm nhiều phòng . Vách rơm, mái lợp tôn, những dãy ghế bố nhà binh kê sẵn, là “long sà” của những ông vua lang bạt. Căn nhà nóng hừng hực những trưa hè và mát lạnh những ngày mưa . Và cứ thế, chúng tôi mỗi người bám trụ một ghế bố, một giường san “ riêng một góc nhà “ . Đồ đạc nhét dưới gầm ghế . Sách vở đóng thùng kê đầu giường . Tiên chỉ trong đám ngụ cư dĩ nhiên về tay Nguyễn Huỳnh . Một đầu nậu hiên lạnh, dễ mến, rất có lòng với bạn hữu Huỳnh kéo theo Trần Tiến Định, anh vợ Huỳnh (sau mới biết Định là cháu gọi nhà thơ Luân Hoán bằng cậu ruột) . Hiện diện những tay vào CPS trước Toại và tôi : nào là Nguyễn Luyện nhà văn trẻ, Tiên đàn ghi ta tay trái, Tỷ (to, cao – về sau đi Quân Cảnh), Châu công-tử-bột, Nguyễn Phùng (tức Phùng nhỏ, phân biệt với Phan Văn Phùng lớn) v.v. Để kết chặt tình thân hữu, chúng tôi thành lập Nhóm Thanh Niên Tự Lực (NTNTL) – lại bắt đầu phe nhóm ! – về sau còn có tên gọi là Thiên Bang (ý muốn nói ta đây là bang hội của nhà trời, đâu có thua gì Cái Bang hành hiệp trượng nghĩa !).

Kể thêm vài láng giềng gần : Linh, Phát của chương trình Bạn Đường, Đỗ Tăng Bí (Đỗ Việt Anh) em nhà thơ Đỗ Quý Toàn, Phan Văn Phùng, Phạm Phú Minh ngụ ở nhà trên . . .

Nhận thấy Nhóm Sử Địa Văn Khoa quay cours làm ăn coi bộ khăm khá, Thiên Bang được phép sử dụng phương tiện in ấn của CPS, cũng thực hiện quay bài vở cho lớp Dự Bị Triết Văn Khoa, kiếm thêm chút ngoại bổng bia bọt cuối tuần cho cả nhóm.

Đám tân tuyển tụi tôi làm tất cả mọi việc cho CPS, từ những việc lật vật văn phòng, trang trí, sắp xếp hồ sơ, đến tham vấn kế hoạch các chương trình sinh hoạt thanh niên/sinh viên/xã hội . Tinh thần làm việc chung rất cao, không có phân biệt kẻ trước người sau, chức phận lớn nhỏ nhưng vẫn theo đúng quy củ nề nếp tổ chức . Mọi việc tiến hành tốt đẹp ... Nhờ óc tổ chức khéo léo, có cơ sở trường ốc của anh Lê Đình Điều, cộng thêm kinh nghiệm và nhiệt huyết của những thành viên trẻ, CPS sớm chiều trở nên một trong những cơ quan nòng cốt, tiên phong trong các sinh hoạt đoàn thể thời bấy giờ . Trong nhiều sinh hoạt, phải kể đến sự hỗ trợ tác động của Ban Trầm Ca (tiền thân của Phong Trào Du Ca VN) gồm có Nguyễn Đức Quang, Trần Trọng Thảo , Hoàng Kim Châu (*) với loạt nhạc hùng mạnh, trong sáng , khởi động lòng hăng hái của tuổi trẻ tham gia vào những công tác tự nguyện xây dựng xã hội, quê hương .

Nào chúng ta cùng hát :

Từ Nam Quan Cà Mâu – từ non cao rừng sâu

Gặp nhau do non nước xây cầu

Người thanh niên Việt Nam quay về với xóm làng-

Tiếng reo vui rộn trong lòng

Cùng đi xoay Hoàn Sơn – cùng đi lay Trường Sơn

Cùng đi biển đồng hoang ra lúa thơm

Vượt khơi ra đảo xa – lướt ngàn nước sông nhà

Ta đắp bồi cho mẹ cha

[Về Với Mẹ Cha – Nguyễn Đức Quang]

hoặc:

Ngồi bên nhau ta hát, hát cho vang trời

Trời bao la nung chí cao tới mây

Ngồi bên nhau ta hát, hát cho bao lời

Lời yêu mến sẵn trong tim mỗi người

.....

Ngồi bên nhau hôm nay ta hát hát lên cho đông ta chung một nhà – nhà Việt Nam qua
bao giông tố bấy nhiêu đem cho tương lai

Ngồi bên nhau hôm nay ta hát hát lên cho hung ta chung một dòng – người Việt Nam đã
có lắm phen nêu cao chí hùng

[Ngồi Bên Nhau ta Hát – Nguyễn Đức Quang]

Chính lúc này, ở đây, tất cả mọi người đều bắt tay vào việc :

Không phải là lúc ta ngồi mà đặt vấn đề nữa rồi

Phải dùng bàn tay mà làm cho tươi mới

Hàng chục năm qua ta ngồi ngó nhau – nghi ngờ nhau –

Khích bác nhau cho cay cho sâu cho thật đau

Không phải là lúc ta ngồi mà cãi suông

Không tin nơi nhau thế ta định nhờ ai bắt đầu ?

Thế giới ngày nay không còn ma quái – thần tượng tàn rồi còn

anh với tôi – chúng ta đi tới bằng cái tâm thường thôi

Làm việc đi không lo khen chê – làm việc đi hãy say và mê . . .

[*Không Phải Là Lúc Đặt Vấn Đề – Nguyễn Đức Quang*]

Nhưng khí thế và mạnh mẽ nhất chính là đại hùng ca Việt Nam Quê Hương Ngạo
Nghễ [đã qua bao nhiêu năm tháng, bao nhiêu thế hệ mà tiếng đồng ca hoành tráng vẫn
còn cất lên, vang vọng trong lòng người] :

Ta như nước dâng dâng tràn có bao giờ tàn

Đường dài ngút ngàn chỉ một trận cười vang vang

Lê sau bàn chân gông xiềng một thời xa xăm

Đôi mắt ta rực sáng theo nhịp xích kê loàng xoàng

Ta khua xích kê vang dậy trước mặt mọi người

Nụ cười muôn đời là một nụ cười không tươi

Nụ cười xa vời nụ cười của lòng hờn sôi

Bước tiến ta tràn tới tung xiềng vào mặt nhân gian . . .

[*Nguyễn Đức Quang*] (**)

Và rồi thêm Việt Nam, Việt Nam, tâm ca cùng loạt dân ca cải biên của Phạm Duy, những bài ca cộng đồng, tranh đấu của Ngô Mạnh Thu, Giang Châu, Nguyễn Tâm v. v. đã mang lại những đêm lửa trại hào hứng, bùng bùng khí thế .

Sinh hoạt du ca, khởi nguồn từ CPS đã lan rộng thành phong trào rộng lớn với các Toán, Nhóm sinh hoạt có mặt khắp nơi trên đất nước . Có thể kể thêm Nguyễn Quyết Thắng, Nguyễn Hữu Nghĩa, Phan Ni Tấn, Trần Đình Quân v. v. tay đàn, tay nhạc khiến phong trào du ca ngày thêm vững mạnh . Nguyễn Hữu Nghĩa về sau còn tiếp nối Phong Trào Hưng Ca ở hải ngoại với Nguyệt Ánh, Huỳnh Công Anh, Đào Trường Phúc . . .

Hoàng Xuân Sơn - 28 mars 2011

() Theo Hoàng Kim Châu, Ban Trầm Ca được thành lập vào mùa hè năm 1965 gồm có Nguyễn Đức Quang như cánh chim đầu đàn, và các anh chị em khác : Hoàng Kim Châu, Trần Trọng Thảo, Mai Thái Lĩnh, Đinh Gia Lập, Nguyễn Quốc Văn và chị Đỗ Phương Oanh. Khởi đầu Ban Trầm Ca chuyên sinh hoạt ca diễn văn nghệ theo tinh thần hướng đạo, thanh niên sinh viên phụng sự xã hội. Sau hơn một năm hoạt động, với thành quả sinh hoạt ngày càng nâng cấp, phát triển; Ban Trầm ca quyết định thành lập Phong Trào Du Ca Việt Nam với cả ngàn đoàn viên có mặt khắp mọi nơi trên đất nước dưới hình thức những Toán Du Ca từ Huế , Đà Nẵng, Nha Trang, Ban Mê Thuột, Đà Lạt. . . đến Tây Ninh, Vĩnh Long, Cần Thơ, An Giang v.v. Phong Trào Du Ca Việt nam đặt trụ sở tại số 114 SwongNguyệt Anh Sài Gòn. Chủ tịch đầu tiên là anh Hoàng Ngọc Tuệ, nhạc sĩ Nguyễn Đức Quang là Trưởng Xưởng Du Ca . . .*

(**) Nguyễn đức Quang sinh năm 1944 tại Sơn tây, Bắc Việt – tạ thế lúc 4 giờ sáng ngày Chủ Nhật 27 tháng 3 năm 2011 tại bang California – Hoa Kỳ; sau cuộc điều trị tai biến mạch máu não không thành công.